

 GRADA

Petr Sojka

Praha v proměnách času

**Místa, která už nenajdeme,
a lidé, které nepotkáme...**

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Petr Sojka

Praha v proměnách času

Místa, která už nenajdeme, a lidé, které nepotkáme...

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz, tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

jako svou 8657. publikaci

Odpovědná redaktorka Alice Zavadilová

Text a fotografie Petr Sojka

Obálka a grafická úprava Ondřej Mikulecký

Jazyková korektura

Počet stran 224

První vydání, Praha 2023

Vytiskla tiskárna FINIDR, s.r.o., Český Těšín

© Grada Publishing, a.s., 2023

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2023

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-271-7023-4 (ePub)

ISBN 978-80-271-7022-7 (pdf)

ISBN 978-80-271-3065-8 (print)

obsah

1	O lidech z Mlejnků.....	7
2	O nejstudenějším bazénu.....	28
3	O pokladu z půdy a pražských tramvajích.....	35
4	O řetězové lávce.....	43
5	O lidech z Občanky.....	47
6	O drobných i velkých událostech z ostatních zaniklých plováren.....	65
7	O sportovci a trampovi s velkým srdcem.....	74
8	O bojovné nádražní budově.....	90
9	O zahradě plné soch.....	99
10	O soše, která zmizela přes noc.....	107
11	O dalších zaniklých nádražích.....	111
12	O hotelu Díra.....	119
13	O Broučkových schodech, Dětku a Ztracence.....	128
14	O volejbalovém svatostánku.....	142
15	O starém zimáku.....	148
16	O slavné sošce a jejím majiteli.....	163
17	O jednom zubaři s uměleckými sklony a jeho střeše.....	169
18	O břevnovském mrakodrapu.....	178
19	O světloňoších noční Prahy.....	185
20	O tajných dolech a zadních pokojích.....	199
	zdroje.....	219
	fotografie.....	221

Vážení milovníci pražských příběhů!

Tuto knihu jsem psal se záměrem umožnit vám čtenářům, abyste se aspoň na chvíli ponořili do historicky nedávné minulosti, prošli se Prahou devatenáctého a dvacátého století, potkali tu pár lidí, kteří město v té době spoluutvářeli, a nasáli atmosféru zdánlivé idyly časů Prahy bez současných technických vymožeností, společenských tlaků a moderní zrychlenosti. V jednotlivých příbězích se dočtete o tom, že ani tehdy nebylo zdaleka všechno ideální, a přesto se možná utvrdíte v přesvědčení, že jste se měli narodit o pár desítek let dřív. A vy, kdo jste takovou touhu nikdy neměli, se třeba přistihnete při tom, že aspoň na několik dní či týdnů nahlédnout na ta místa, o nichž je v knize řeč, by vůbec nebylo špatné...

O lidech z Mlejнку

Záznamy z poloviny sedmnáctého století zmiňují u ústí Kunratického potoka mlýn, jenž býval součástí nedalekého Dominikánského dvora s tvrzí. V roce 1899 zakoupil dvůr Spolek pražských sládků, který zřídil na místě pivovar a ten provozoval až do roku 1907. Ve stejném čase patrně skončila i činnost bývalého dominikánského mlýna. Historické záznamy neuvádějí přesné datum, kdy se na jeho místě objevily lázně, každopádně v roce 1914 už restaurátor Jan Seidl inzeroval v Braníku restauraci pod názvem Lázně Mlejnek. A dokonce o rok dřív zaznamenáváme zprávu o změnách ve vedení stejnojmenné akciové společnosti. Teprve o tři roky později se ale objevují první prokazatelné zmínky o plovárně na tomto místě.

V roce 1917 se tu totiž točil vůbec první český film prodaný do zahraničí s názvem Pražští adamiťé. Bývalá mlýnice historického mlýna sloužila od počátku jako provozní budova nové plovárny.

Josef Drahňovský se narodil 4. září 1890 v Církvici v rodině tesaře, pracujícího příležitostně na stavbách. Z devíti tesařových dětí postupně osm zemřelo, a tak se stal Josef Drahňovský jedináčkem. Když mu bylo devět let, zemřela také jeho maminka. Těžký životní začátek ale předznamenal pozdější úspěšný život. Při jednom z výletů českobrodské měšťanské školy navštívil Josef Drahňovský Prahu a ta ho uchvátila na první pohled. Po skončení školní docházky zamířil proto okamžitě

právě do tohoto města, kde krátce pracoval v jednom elektrozávodě. Přestože se mu práce líbila, vadilo mu špinavé prostředí dílny. V Praze se ale rychle rozkoukal a sám si našel místo číšníka v hostinci U Vocílků v Husově ulici. Vedle toho se dál vzdělával, učil se německy a četl odborné knihy, z nichž se naučil prostírat tabule, skládat ubrousky a získal další vědomosti v oboru. Když mu bylo jednadvacet let, dostal místo druhého vrchního číšníka v restauraci Metropol hotelu Zlatá husa na Václavském náměstí. V roce 1914 narukoval do rakousko-uherské armády, po měsíci se mu ale zdálo, že válka ničí jeho profesní kariéru, a rozhodl se předstírat nemoc. Po skončení války pracoval na Slovensku, později znovu v Praze a cestoval také po francouzské a italské riviéře a získával tak další zkušenosti z provozu restaurací a hotelů. Jeho další významnou zastávkou byla Jugoslávie. V jižní Dalmácii se stal ve dvacátých letech vrchním číšníkem restaurace československého hotelu Kupari. Stavba polostátního ubytovacího zařízení od architekta Jiřího Stibrala se dvěma restauracemi se stala jakýmsi československými mořskými lázněmi. Kolaudována

byla v roce 1923. Josef Drahňovský zůstal na jihu tehdejší Jugoslávie až do roku 1928. Když tou dobou končil v Praze svůj provoz první obchodní dům U Nováků, Josef Drahňovský vytušil přes obrovskou počáteční investici, že právě dům ve Vodičkově ulici je tím, který si kdysi pro své podnikání vysnil. Nejdřív se stal jeho nájemcem a později i majitelem. Prvního ledna 1929 tu nejdřív otevřel kavárnu, ale velice brzy své aktivity rozšířil do dalších prostor velkoměstského paláce. Pod jeho značkou tak přibýly herny a taneční sál. V celém podniku se mohlo najednou bavit na čtyři tisíce hostů. Tou dobou zaměstnával dvě stovky lidí včetně sedmdesáti hudebníků tří velkých orchestrů. Zřídil podnik s názvem Grandpodniky Drahňovský, jehož součástí bylo kromě hotelu, velkokavárny a restaurace i varieté. Ale ani to Josefu Drahňovskému nestačilo. Podporoval finančně atletický klub AC Sparta Praha a zvláště pak spartánské cyklisty. V roce 1929 zároveň s obřím varieté ve Vodičkově ulici převzal do nájmu i dosud zanedbané lázně Na Mlýnku, které během několika let přetvořil v nejpoblárnější plovárnu v Praze, kam chodilo denně i dvacet tisíc lidí. Lázně inzeroval

jako říční, sluneční, písečné a vzduchové. Kromě písečné pláže tu zřídil mnoho dalších moderních atrakcí. Součástí byly i restaurace, půjčovna loděk, hřiště, herny a také taneční parket s živou hudbou.

Jan Míka se narodil 16. května 1899 ve Zdislavicích. Brzy přišel do Prahy a tady se od roku 1928 ve službách Josefa Drahňovského stal zaměstnancem plovárny Na Mlýnku. Jeho první zařazení bylo plavčík, ale velice brzy se se ženou Zdeňkou, narozenou 8. ledna 1912, stali správci a provozními oblíbené plovárny. Oběma se tu v roce 1929 narodil prvorozený syn Jan, jenž se ale stal obětí tragické nehody, kterou si jeho maminka Zdeňka celoživotně vyčítala. Po prázdninách měl jít Lojzík, jak mu rodiče říkali, do školy, ale do té už nenastoupil. Zdeňka Míková šla nakoupit do nedaleké trafiky a syna vzala s sebou. Chvilku se zdržela placením a Lojzík mezitím vběhl do silnice přímo pod nákladní auto. Byl na místě mrtev! Tou dobou už ale měli Míkovi za sebou jedno nešťastné úmrtí dítěte. 28. dubna 1931 měla na svět přijít jejich dvojčata, ale chlapec zemřel při porodu. Lékaři tehdy zdrceným rodičům řekli, že

jestli se druhé z narozených dětí dožije deseti dnů, bude to zázrak. A ten se nakonec stal! Zdeňka Míková mladší, zvaná odmalička Jaka, kritickou dobu přežila a přežila i další smutné chvíle rodinné historie. Ale co by to bylo za vyprávění o plovárně, aby se tam nenašlo naopak trochu toho veselí a optimismu. Zdeňka Míková, provdaná Kellerová, dodnes na život v lázních Na Mlýnku ráda vzpomíná a vybavuje si nepřeberné množství zážitků.

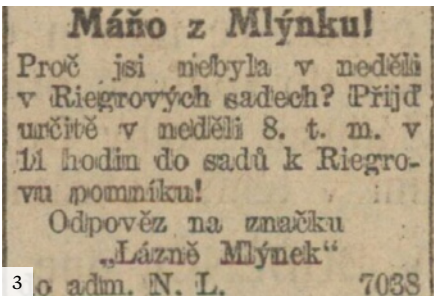
Třeba to, jak se k tvrdé práci uměla postavit právě její maminka: „Maminka byla o třináct let mladší než tatínek a byla pro život na plovárně jako udělaná. Uměla šít, péct, kopat žumpy, řezat stromy, opravovat lodě, a dokonce postavit kánojku. Mně vyrobila i nábytek, knihovnu a sekretář,“ říká Zdeňka Kellerová a vzpomíná, že ani dětem se na plovárně nevyhýbala tvrdá, až drsná práce. „Tam uprostřed těch lázní tekli potůček. Přímo pod tou naší věžičkou, později to tatínek nějak zahradil, protože odtamtud lezli potkani, a dokonce nám lezli do bytu. A to já jsem získávala takový zkušenosti, kdy je tatínek honil a křičel: On by mi utek, drž ho tím koštětem! A já jsem statečně

1

2

3

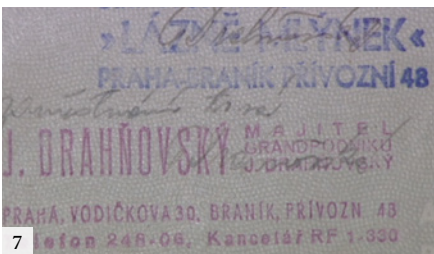
4

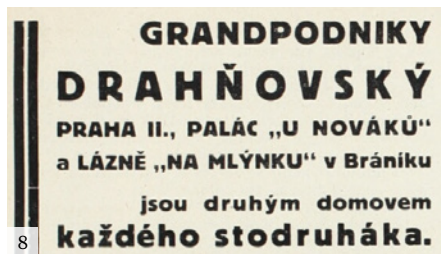
5

6

7

8

- 1 Mlejnek z Barrandovských skal.
- 2 Vybraná společnost na Mlejnkú. Josef Drahnovský nahoře třetí zprava.
- 3 Inzerát z roku 1917.
- 4 Hlavní vstup na Mlejnek.
- 5 Josef Drahnovský první zleva.

- 6 Celkový pohled na Mlejnek, vzadu Barrandovské terasy.
- 7 Razítko Josefa Drahnovského.
- 8 Reklama z roku 1935.

9 Na restaurační zahrádce Mlejniku. Jan Míka druhý zprava.

10 První syn Míkových v roce 1931.

11 Jaka, 1935.

12 Zdeňka Míková natírá loď.

13 Vysportovaný Jan Míka.

držela koště... Dneska bych tam nešla ani za nic! Nebo jiná věc. Ten břeh naproti lázním byl úplně holý a lidi mohli pěšky nebo na kole k tý řece a tam si odložili šaty a šli se koupat. A to se občas stalo, že se někdo, kdo se koupal mimo ty plovárny bez dozoru, utopil. A ta voda, ty proudy je za nějaký tři čtyři dny stáhly až někam pod Barrandov, oni potom vyplavou, ty lidi – je nechutný to říkat, ale je to tak –, a plavčík má povinnost toho člověka vytáhnout, důstojně se o něj postarat a oznámit to úřadům. A zároveň za to dostat těch šedesát korun...”

Takových šedesátikorunových odměn dostal pan Míka za spoustu let služby Na Mlýnku desítky. Až sem totiž připlouvali utopenci z mnohakilometrových dálek nad Prahou. „Měli jsme tam plata a ty se spustily na vodu a z nich nebylo možný se normálně dostat, pokud se člověk nepotopil a nepodplaval je, takže tam skoro nešlo se utopit. Tam ta voda vlastně stála, takže ty lidi byli v bezpečí na rozdíl od těch, který plavali na volný řece, kde jsou proudy, něco se mu přihodí a ten plavčík o tom vlastně ani neví, protože on za ně ručil jenom do té šířky toho plata,“ vysvětluje Zdeňka Kellerová a její kamarád a pravidelný

návštěvník plovárny Na Mlýnku Jaroslav Bořický hned doplňuje: „Z toho plata jsme skákali do vody a plavali na tu špičku na konci plovárny, kde byl přívoz pana Marata, kterej pendloval mezi tou špičkou a přístavištěm pod Barrandovem. Hlavně ta voda nebyla studená, jako je teď, takže jsme si bez problémů troufali plavat i na druhou stranu, kde jsme vylezli a šli na ten bazén a lázně, co byly pod Barrandovem. A samozřejmě jsme tam chodili, když nás převezl pan Marat na muziku na Barrandovský terasy. Tam bylo zvednutý okno, orchestr hrál zevnitř a venku se tancovalo na takovým place. Byl tam Trilobit bar a tam to celý bylo pro zábavu otevřený až do čtyř hodin.“

„Já, jelikož jsem byla holka a navíc ze Mlejnku, tak žádný chazení po večerech nebo po nocích někam na Terasy, to neexistovalo. Oni byli mužský, tak směli a troufli si, takže tohle mi sice ušlo, ale zato jsem slyšela tu nádhernou muziku, a jak se to po tý vodě i s tou večerní mlhou neslo, bylo to silně poetický!“ vyznává se Zdeňka Kellerová a Jaroslav Bořický přidává další pepřnou historku: „Ta symbióza Mlejnku a Barrandovských teras fungovala i jinak. Tady na plovárně

byly takzvaný pánský a dámský pekáče. To byl oddělený prostor, kde se mohli lidi opalovat bez plavek. Bylo to uzavřený, aby tam nebylo vidět. Uprostřed toho prostoru byla taková terasa až sedm metrů vysoká, kam se chodilo po schůdkách, no a tam se mohl, kdo chtěl, opalovat jako na pekáči.“ „No a návštěvníci Barrandovských teras nevenili, vzali dalekohledy a koukali se na nahatý pány, na nahatý dámy a mravnostní policie tvrdě zasahovala pod pokutou, prostě tenkrát se to nesmělo. Pokuty dostávali ty lidi, co se opalovali, ne ty, co na ně koukali!“ vysvětluje Zdeňka Kellerová.

„Lázně Mlýnek, to nebyly jenom lázně a plovárna. Tam se taky uskladňovaly a opravovaly lodě. Tam byla loděnice, kde měli sportovci a turisté uloženy kánoe a kajaky,“ vzpomíná znovu Jaroslav Bořický a pokračuje: „To dneska nevidíte, že by někdo rekreačně jezdil po Vltavě v Praze na kánoi, což je taky smutný.“ „Měli jsme tam 260 lodí, to si lidi zaplatili vždycky na celou sezónu. To stálo dvě stě padesát korun na rok, v ceně byla malá skříňka. Nebo si pronajali kabinu, kde si mohli nechávat věci. V půl desátý večer přijeli z túry, tak hned: Paní Míková, otevřete nám

loděnici... Tak maminka hned divne v noční košili šla otevřít a zavřít, takže tam to bylo všechno takový hodně domácký, hodně přátelský,“ doplňuje Zdeňka Kellerová a přidává: „Na Mlýnku byly dlouhé řady obyčejných kabelek, pro jednoho až dva lidi, ale pak jsme tam měli ještě větší kabinky, ty už se sedlovou střechou, a ty byly samozřejmě i dražší. A ty lidi, který si tohle pronajali, ty už měli takový výsadní právo, že mohli na plovárně i přespávat. Jinak byl přísný zákaz přespávat v tom areálu a cokoli si ohřívat na otevřeném ohni. Všechny holky v Braníku nám záviděly: Vy bydlíte na Mlejnkú! To si sám člověk neuvědomuje, že bydlí na místě, který je tak jedinečný a vzácný. To teprve po letech umí člověk ocenit. My jsme mohli lézt po strozech, my jsme mohli lézt po střechách a samozřejmě se kdykoliv vykoupat. Mlejnek ale nebyla jen dětská idyla, znamenalo to taky izolaci, protože v šest večer se lázně zavřely a šmitec. Hrála jsem taky v ochotnickém divadle v Braníku a s těma kamarádkama, co s náma bydlely z tý druhý rodiny na plovárně, tak když jsme šly hrát, maminky šly s náma, a když jsme se vracely domů, tak nás doprovázeli kluci

14

15

16

17

14 Jan Míka opravuje loď.

15 Jaka, 1943.

16 Parta z Mlejniku u bufetu.

17 Mlejnkářská idylka s převozníkem
v pozadí.

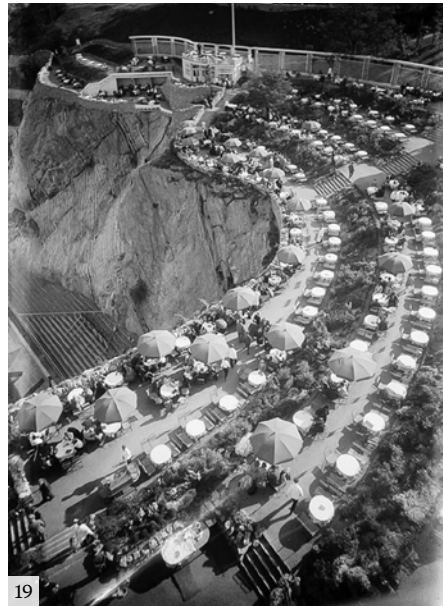

18

20

- 18 Obydlí rodiny Míkových.
- 19 Barrandovské terasy.
- 20 Hlavní vstup na plovárnu, v pozadí replika mlýnku.
- 21 A jejich taneční parket.

19

21

a maminky na nás čekaly u vchodu do lázní a hned: Kluci šup šup domů, holky domů! Zamkly se vrátka a konec, žádný courání po večerech po Braníku.“

Na Mlýnek chodívala spousta známých a význačných lidí. Například spisovatel Zdeněk Jirotka s manželkou a dcerou Bárou, jejíž jméno proslavil autor Saturnina právě ve své nejslavnější knize. Už bylo napsáno, že na Mlýnku se točily filmy, takže se tu objevil i populární herec Josef Šváb Malostranský, který si na plovárně zahrál postaršího záletníka ve filmu *Živé mrtvoly*. Nejen na plovárnu, ale také na rande sem chodily i dvě z největších prvorepublikových hereckých hvězd – Adina Mandlová a Lída Baarová.

Chodil sem pravidelně i vystudovaný chemik a náruživý amatérský fotograf Přemysl Koblic. Svůj aparát nosil za první republiky na plovárnu pravidelně. Sérii snímků z Mlýnku pak publikoval v roce 1929 v časopise *Letem světem* a nazval ji „Co vidí fotoamatér cestou na koupání“. I díky Koblicovým mimořádně kvalitním fotografiím víme, jak to na Mlýnku před téměř sto lety vypadalo. A nejen na samotné plovárně, ale i v její

bezprostřední blízkosti. Na fotografiích Přemysla Koblice můžeme najít i velké hromady písku na náplavce pod dávným Podskalím; a právě tehle písek pochází z plovárny Na Mlýnku. Velký korečkový bagr totiž každé léto bagroval dno Vltavy a prohluboval tak říční koryto. V hromadách písku na náplavce mezi Palackého a Železničním mostem pak lidé hledali poklady, utopené návštěvníky lázní.

A co by to bylo za plovárnu, kdyby ji sem tam – ale spíš mnohem častěji – nenavštěvovalo sluníčko. Tedy kromě toho na obloze, což se rozumí jaksí samo sebou. Stálým návštěvníkem lázní býval totiž věčně usměvavý muž, který přicházel pravidelně v plavkách se stylizovaným obrázkem slunce, a tak mu v lázních nikdo neřekl jinak než pan Sluníčko. Vzpomíná na něj i Zdeňka Kellerová: „Pan Sluníčko byl ozdobou lázní a dělal neustále legraci. Všechny lidi, kteří se tam jenom tak povalovali, okamžitě postavil a všichni šli ochotně za ním. Už si nepamatuju, co jim vyprávěl a čím si získal tu svou obrovskou popularitu, ale když pan Sluníčko zavelel, všichni se šli hromadně koupat.“ A ve výčtu pravidelných návštěvníků lázní nesmíme

zapomenout na akademického malíře Cyrila Kotyšana, který si velkou kabinku vždy zaplatil na celý rok, a tedy mohl kdykoliv do areálu plovárny přijít a kdykoliv zase odejít. A rozhodně v sobě malíře nezapřel. Svou kabinku si sám zvenku vyzdobil velkoformátovou kresbou, na níž věrně zaznamenal podobu lázní z konce dvacátých let. A pod obrázek přidal dojemný nápis: Starý Mlýnek – stará láska naše. A vzácný doklad staré podoby plovárny vydržel na malířově kabině až do konce fungování lázní.

Na samotné plovárně bydlely čtyři rodiny a neprožívaly tu pochopitelně jen vyletněné a prosluněné dny. Zima a pozdější tání bývaly u Vltavy mimořádně nebezpečné a tvrdé. Povodně přicházely do lázní na vltavském břehu velice často. „To sebou začala najednou Barila trhat a třást se a maminka hned poznala, co se děje, a povídá: Táto, Barila cejtí velkou vodu, pusť ji. Tatínek ji tedy šel pustit a my, jak jsme bydleli ve věži, to bylo tři a půl na tři a půl metru a po schodech se chodilo do toho pokoje nahoru a tam jsme spali. Barila v ten moment vyběhla po těch schodech a tam takhle vibrovala, protože se vždycky bála tý velké vody, a když pak tatínek šel

za tou Barilou, která ho předběhla, tak už se brodil vodou, jak rychle vlna přišla.“ Kritickým momentem byl v tomto směru rok 1940, kdy jarní tání zvedlo Vltavu a po ní vtrhly na plovárnu ledové kry. Říkalo se tomu dřenicice a po ní zbyla v lázních opravdová spoušť. Mnoho měsíců pak trvalo, než se podařilo dát znovu všechno do pořádku.

Mezi plovárnou Na Mlýnku a takzvanými Grandpodniky Josefa Drahňovského fungovala výborně organizovaná spolupráce. Jak ve velkokavárně a restauraci ve Vodičkově ulici, tak v lázeňských občerstvovnách hosté denně snědli možná metrů jídla, ale občas se stalo, že v jedné z provozoven něco ten den zbylo. To pan Drahňovský zavelel, a co se nesnědlo na plovárně, putovalo bleskurychle do takzvaného dancingu. A naopak, co zbylo po noci v centru města, ráno skončilo na Mlýnku. A paní Zdeňka Kellerová doplňuje: „Soboty, neděle celá Praha jezdila do Braníka na Mlejnek na grundle. Lidi vod Drahňovskýho je lovili přímo z Vltavy, ty mřenky a jiný plevelný rybičky, takže to bylo absolutně čerstvý. Oni z nich nejdřív strhli ty šupinky, prosypali je solí a moukou, promnuli a šup s tím do oleje.“

22

23

24

25

26

27

29

28

22 Plavecký kurz.

23 Jan Míka před loděnicí.

24 Vodáci se Zdeňkou Míkovou u loděnice.

25 Pravidelná návštěvnice ze 60. let Helena Sojková v jedné z kabin.

26 Pravidelný návštěvník ze 60. let František Sojka.

27 Josef Šváb Malostranský na Mlejniku při natáčení filmu.

28 Kresba Cyrila Kotyšana.

29 Dole uprostřed velké společnosti pan Sluníčko.